

Sygn. akt I UK 151/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 stycznia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Gersdorf (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Katarzyna Gonera

SSN Roman Kuczyński

w sprawie z odwołania Zakładu Usługowego "O. - Service" Spółki jawnej przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych z udziałem zainteresowanej Z. Ś. o ubezpieczenie społeczne, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 27 stycznia 2011 r., skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 21 grudnia 2009 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od Zakładu Usługowego "O.- Service" Sp. jawna na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 lutego 2009 r. Zakład stwierdził, że ubezpieczona Zofia Ś. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu oraz dobrowolnie chorobowemu w okresie od 2 maja 2001 r. do 31 lipca 2001 r. oraz od 1 września 2006 r. do 31 grudnia 2008 r. – z tytułu zawartej z płatnikiem Zakładem Usługowym „O.-Service” sp. j. umowy zlecenia.

Odwołanie od tej decyzji wywiódł płatnik. Rozpatrujący sprawę Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny. Ubezpieczona w wymienionych wyżej okresach świadczyła pracę na podstawie umów zlecenia na rzecz płatnika. Do jej obowiązków jako gospodarza domu należały prace porządkowe na terenie budynku, utrzymanie jego okolicy w czystości oraz w zimie – odśnieżanie chodników. Płatnik powstał w dniu 24 stycznia 1991 r., pierwotnie (do 21 grudnia 2001 r.) prowadził działalność w formie spółki cywilnej. Głównym przedmiotem jego działalności jest utrzymanie terenów zielonych na obszarze K. oraz świadczenie na rzecz spółdzielni mieszkaniowych usług związanych z pielęgnacją terenów zielonych. W umowach tych określone są obowiązki spółki oraz obmiar terenów, którymi ma się zająć. W związku ze zmianą regulacji w zakresie ubezpieczenia wypadkowego płatnik zasięgał informacji w organie rentowym co do podlegania temu ubezpieczeniu i uzyskał ustną informację pracownika ZUS, że osoby wykonujące umowę zlecenia poza siedzibą firmy nie podlegają ubezpieczeniu wypadkowemu.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 2 lipca 2009 r., oddalił odwołanie. Powołując się na treść art. 12 i 13 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 205 poz. 1585 ze zm. zwana ustawą systemową) stwierdził, że zleceniobiorca podlega obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu, chyba, że wykonuje zlecenie poza siedzibą zleceniodawcy lub miejscem prowadzenia jego działalności. Miejsce to, jak przyjął Sąd Okręgowy za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2008 r., sygn. II UK 291/07 należy rozumieć w aspekcie przestrzennym, materialnym i organizacyjnym. Ponieważ ubezpieczeni wykonywali usługi w przestrzeni, wynikającej z umów

zawartych przez płatnika z kontrahentami, kontrolowali te usługi, to miejscem wykonywania działalności płatnika było każdorazowo miejsce wykonywania usług zleceniobiorców na rzecz spółki. Sąd wskazał także, że wyłączenie ubezpieczenia wypadkowego, gdy praca jest wykonywana poza siedzibą płatnika lub miejscem działalności następuje wówczas, gdy zleceniodawca bezpośrednio nie organizuje i nie nadzoruje zatrudnienia i nie ma wpływu na warunki wykonywania pracy. Sytuacja taka nie zachodzi, co uzasadnia oddalenie odwołania.

Apelację od tego orzeczenia, wywiedzioną przez płatnika, Sąd Apelacyjny oddalił wyrokiem z dnia 21 grudnia 2009 r.

Sąd Apelacyjny skonstatował, że przedmiot sporu między stronami stanowiła ocena, czy ubezpieczona wykonywała pracę w miejscu prowadzenia działalności zleceniodawcy w rozumieniu art. 12 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Sąd podzielił ustalenia faktyczne poczynione w I instancji i przyjął je za własne. Podzielił także argumentację przedstawioną w ramach oceny prawnej. Uznał, że wpis do ewidencji działalności gospodarczej nie determinuje miejsca prowadzenia działalności w rozumieniu art. 12 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Sąd przyjął, że płatnik organizował pracę podległych gospodarzy domów (w tym ubezpieczonej), zapewniał środki do jej wykonania, kontrolował ją, gdyż ponosił odpowiedzialność w tym zakresie przed kontrahentami. W konsekwencji podzielił stanowisko, że miejscem działalności spółki były miejsca wykonywania czynności dozorców. Wymagało to oddalenia apelacji.

Skargę kasacyjną od przedmiotowego orzeczenia skierował pełnomocnik płatnika, zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 12 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przez rozciągnięcie pojęcia „miejsce wykonywania działalności” na miejsce, gdzie wykonywana jest usługa, mimo, że płatnik nie miał realnej kontroli nad wykonywaniem usług przez zleceniobiorcę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W ramach wskazanej przez skarżącego podstawy kasacyjnej zarzucono jedynie naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 12 ust. 3 ustawy systemowej. Interpretacja tego przepisu

dokonana została przez Sąd Najwyższy m.in. w wyrokach z 6 października 2009 r. II UK 40/09; z 10 listopada 2010 r., I UK 135/10; z 3 grudnia 2010 r., I UK 187/10, rozpoznając skargi kasacyjne w większości tego samego skarżącego, zasadniczo w sprawach o tożsamym stanie faktycznym i prawnym.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę podziela argumentację zawartą w uzasadnieniach zawartych w tych orzeczeniach, a przede wszystkim w motywach wyroku II UK 40/09, stąd swoje motywy ogranicza do wskazania zasadniczych tez, na podstawie których ferował wyrok w niniejszej sprawie. Takie skrótkowe przedstawienie motywów wyroku wynika także z tego, że interpretowany przepis już nie obowiązuje, a nowelizacja ustawy systemowej w tym zakresie zbieżna jest z poglądami wyrażonym w przedstawionych judykatach (art. 12 ust. 3 uchylony przez art. 1 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. - Dz.U. Nr 71 poz. 609 zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 stycznia 2010 r).

I tak Sąd Najwyższy uznaje, że:

- wykładnia literalna art. 12 ust. 3 ustawy systemowej nie dawała jasnego rozstrzygnięcia co do zakresu jej normowania.
- skarżący uważa, że dokonując interpretacji art. 12 ust. 3 ustawy systemowej trzeba mieć na uwadze także dorobek orzeczniczy ETS w zakresie wyjaśniania tego terminu, ukształtowany na podstawie nieobowiązującej już dyrektywy Rady UE 77/3888 EWG. Sąd Najwyższy uznaje, analizując ten argument interpretacyjny, iż posługiwanie się przy wykładni prawa krajowego z zakresu ubezpieczeń społecznych standardami europejskimi z zakresu prawa podatkowego w sytuacji gdy inna interpretacja, wynikająca z prawa krajowego i to prawa należącego do szeroko rozumianego prawa pracy jest możliwa, wydaje się zupełnie nieadekwatne.
- przepisów i aktów prawnych, które używają pojęcia miejsce świadczenia jest wiele. Tytułem przykładu można wskazać tu na ustawę z 11 marca 2004 r. dotyczącą podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2004 Nr 54, poz. 535); ustawę o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z 13 września 1996r. (jt. Dz.U. z 2004 r. Nr 243 poz. 2441); ustawę z 27 lipca 2001 r. - Prawo o miarach (Dz.U. z 2001 r. Nr 100, poz.1085); ustawę z 14 lipca 1983 r. dotyczącą narodowego zasobu archiwalnego i archiwów (j.t. Dz.U. z 2006 r. Nr 97 poz. 673), czy

wreszcie ustawę z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2009 r. Nr 3, poz.11).

- przepisy operujące pojęciem „miejsce świadczenia” są rozrzucone w wielu aktach prawnych, które dotyczą różnych dziedzin prawa i normują różnej wagi problemy. Ich szczegółowa analiza, właśnie z uwagi na różnorodność zagadnień, które regulują nie może być przydatna w niniejszej sprawie.
- nie oznacza to jednak, że metoda porównawcza w niniejszej sprawie w ogóle nie znajduje zastosowania, tyle tylko, że zdaniem Sądu Najwyższego, posłużyć się należy regulacjami pokrewnymi ubezpieczeniu społecznemu - mianowicie regulacją Kodeksu pracy i ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy, jeśli przy tym zgodne to jest z ratio legis wykładanego prawa
- z wykładni funkcjonalnej i celowościowej art. 12 ust. 3 ustawy systemowej wynika, że celem tej normy jest wyłączenie niektórych kategorii zatrudnionych z obowiązku objęcia ubezpieczeniem wypadkowym. Wyłączenie to nie może być rozszerzane.
- generalnie chodzi o zabezpieczenie przed wypadkami przy pracy. Jeśli miejsce jej wykonywania determinuje podmiot zatrudniający (a tak wygląda sytuacja u płatnika), to on też ma obowiązek organizowania bezpiecznych warunków pracy.
- ubezpieczenie wypadkowe łączy się z systemem zapewnienia bhp, stanowiąc spójny system ochrony pracy dla zleceniobiorców.
- ubezpieczenie wypadkowe zleceniobiorców powinno być stosowane wszędzie tam, gdzie podmiot zatrudniający organizuje pracę i powinien zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki jej wykonywania
- art. 12 ust. 3 ustawy systemowej trzeba wyklądać, stosując interpretację systemową i celowościową, w sposób zbieżny z pojęciem "miejsca wyznaczonego" użytym w art. 304 § 1 k.p. a także w art. 10 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. Nr 89, poz. 589 ze zm.). Obowiązek organizacji bezpiecznych warunków pracy stanowi element zapobiegania wypadkom przy pracy. W związku z tym istnieje pełne uzasadnienie dla ustanowienia obowiązku objęcia ubezpieczeniem

wypadkowym tych zatrudnionych zleceniobiorców, w odniesieniu do których podmiot zatrudniający powinien dbać o bezpieczne i higieniczne warunki pracy.

Innymi słowy zleceniobiorca wykonujący pracę w miejscach wynikających ściśle ze zleceń zleceniodawcy podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu wypadków przy pracy, bowiem w rozumieniu ustawy systemowej miejsca pracy wskazanego przez zleceniodawcę nie można wyłączyć z pojęcia "miejsca prowadzenia działalności zleceniodawcy".

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.